

Siyasi Partiler Kanunu

(*Resmî Gazete ile yayımı : 16.7.1965 - Sayı : 12050*)

No.
648

Kabul tarihi
13 . 7 . 1965

BİRİNCİ KISIM

Genel Esaslar

Siyasi parti

MADDE 1. — Siyasi partiler, toplum ve Devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahalli idareler seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandaları açık olan kuruluşlardır.

Siyasi partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi parti niteliğinde dernekleri kurma yasağı

MADDE 2. — Dernekler, belli bir siyasi partiyi desteklemek veya desteklememek yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak veya hâlifâti Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği veya mahalli idareler veya muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde belli adayları desteklemek veya desteklememek yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla kurulamaz.

Kuruluş ve çalışma serbestliği

MADDE 3. — Siyasi partilerin kurulması serbesttir; önceden izin alma şartına bağlı değildir. Siyasi partiler, kanun çerçevesinde serbestçe faaliyette bulunurlar.

Üye olma ve üyelikten ayrılma serbestliği

MADDE 4. — Her Türk vatandaşı, kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usulere göre siyasi partilere üye olmakta ve dilediği anda üyelikten çekilmekte serbesttir.

Kimse aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olamaz; aksi halde üyelik sıfatı bu siyasi partilerin hepsinde sona ermiş sayılır.

Siyasi partilerin teşkilâti

MADDE 5. — Siyasi partilerin teşkilâti, merkez organları ile il ve ilçe teşkilâtından ve parti tüzüklerinin köy ve mahallelerde öngördüğü görevliler ile yardımcı kuruluşlarından ve - varsa - Türkiye Büyük Millet Meclisindeki, il genel meclislerindeki ve belediye meclislerindeki gruplarından ibarettir.

İKİNCİ KISIM

Siyasi partilerin teşkilatlanması

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş

Partinin kurulması

MADDE 6. — Siyasi partiler, milletvekilligine seçilme yeterliğine sahip en az onbes Türk vatandaşından kurulur.

Siyasi parti, kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanır. Bu bildirinin bütün kurucular tarafından imzalanması ve imzalarının yanında kurucuların ad, soyadı, meslek veya sanat ve ikametgâhları ile siyasi partinin adının ve genel merkez adresinin belirtilmesi ve partinin tüzüğü ile programının iki örneğinin bildiriye ekli olarak verilmesi şarttır.

İçisleri Bakanlığı, kuruluş bildirisi ile eklerinde noksantılık görürse, noksantıların tamamlanmasını, bildirinin verilmesinden başlayarak otuz gün içinde yazı ile ister.

İçisleri Bakanlığı, parti tüzüğine göre partinin merkez organlarının seçilmesine kadar, kurucuların kanunda gösterilen şartları hâiz oldukları için tevsik edilmesini yazıyle isteyebilir.

3 ncü ve 4 ncü fıkralarda söz konusu istemine tebliği tarihinden başlayarak altmış gün içinde noksantılık giderilmemiği veya tevsik sağlanmadığı takdirde, siyasi partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır.

Siyasi partiler sicili

MADDE 7. — Anavasa Mahkemesince siyasi partiler için bir sicil tutulur. Siyasi partiler sicilinde hangi belge ve bilgilerin bulunacağı ve sicilin nasıl tutulacağı Anavasa Mahkemesi İctüzungü ile tesbit edilir.

Bu sicil herkese açıktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Üyelik ve organlarda görev alma

Partilere üye olamayacak kimseler

MADDE 8. — Türk vatandaşı olmayanlar, regidolmamış olanlar, kısıtlı olanlar, kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlar, lise veya eşidi veya daha alt kademedeki öğrenim kurumlarında öğrenci olanlar, memurlar ve Kamu İktisadi Tescibüslerinin ve özel kanunla veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş bankaların ve teşekküklerin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ile aylıklı ve yevmiyeli memurları ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görev alanlar, siyasi partilere üye olamazlar.

Kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlardan, memnu haklarının iadesine 9 Temmuz 1961 tarihinden önce karar verilmiş veya 9 Temmuz 1961 tarihinden önce memnu haklarının iadesine hak kazandığı yetkili mahkeme tarafından bu konuda sonradan verilen kesin karar ile tevsik edilmiş bulunanlar hakkında, yukarıdaki fikra hükmü uygulanmaz.

Üniversite öğretim üyeleri ve öğretim üyesi yardımcıları, memurların 1 nei fikra gereğince tabi olduğu yasaklamaların dışındadır; ancak, burların siyasi partilerde genel merkezdeki karar ve yönetim görevleri dışında görev almaları mümlük değildir.

Üyeliğe kabul şartları

MADDE 9. — Siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre ehil olanların üyeliğe kabul şartları siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir. Ancak, üyeliğe kabul edilmeyen bir kimsenin, üvelik dilekçesini reddeden teşkilat kademesinin üstündeki teşkilat kademelerine parti tüzüğünde gösterilen şekilde itiraz hakkı vardır.

Siyasi partiler, üye olma istemlerini, sebep göstermeksızın reddedebilirler.

Siyasi parti tüzüğündeki kabul şartlarında, üvelik için başvuranlar arasında, dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre, sınıf ve meslek farkı gözetilemez.

ÜÇUNCU BÖLÜM

Merkez teşkilatı

Genel Kongre

MADDE 10. — Siyasi partinin en yüksek organı genel kongredir. Genel kongre parti tüzüğünde başka türlü de adlandırılabilir.

Genel kongrenin :

a) Seçilmiş üyeleri : Türkiye Büyük Millet Meclisinin genel oyla seçilen üye tamsayısının iki katından fazla olmamak kaydıyle, parti tüzüğünde gösterilen şekilde ve sayıda il kongrelerince seçilen delegeler; ve

b) Tabii üyeleri : Parti genel başkanı ile parti tüzüğüne göre seçilen merkez organları üyeleri; partinin üyesi olan Bakanlar Kurulu üyeleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri.

Taşındıkları sıfat dolayısıyle genel kongre üyesi olan kimselerin, ayrıca il kongrelerince delegeler olarak seçilmeleri caiz değildir.

Parti tüzüğünde parti genel başkanının genel kongrece seçilmesi öngörülmüş ise parti genel başkanını, parti tüzüğünce genel kongrece seçilmesi öngörülmüş olan partinin merkez karar, yönetim ve disiplin organları üyelerini gizli oyla seçmek; partinin tüzük ve programında değişiklik yapmak; partinin kesinhesabını kabul ve merkez karar organını ibra etmek yahut kesinhesabı reddetmek; toplumu ve Devleti ilgilendiren konularla kamu faaliyetleri ve parti politikası hakkında genel nitelikte olmak şartıyla temenni kararları veya bağlayıcı kararlar almak; kanunun veya parti tüzüğünün gösterdiği sair hususları karara bağlamak; partinin feshine veya başka bir partiyile birleşmesine ve böylece hukuki varlığı sona erecek partinin mallarının tasfiye suretine dair kararlar vermek genel kongrenin yetkilerindendir.

Genel kongrenin olağan toplantıları iki yılda bir yapılır. Olağanüstü toplantılar, genel başkanın veya merkez karar organının yahut genel kongre üyelerinden en az beste birinin yazılı istemi üzerine yapılır.

Partinin kurucuları, ilk genel kongrenin tabii üyeleriidir. Parti kurucuları ilk genel kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar. Ancak, bu hükmü, partitüzüğine göre seçilecek genel kongre delegelerinin kurucuların sayısından az olduğu hallerde uygulanmaz.

Genel kongre ilk toplantısını yapincaya kadar, genel kongre yetkilerini kurucular kurulu kullanır. Partinin genel başkanı ve merkez karar, yönetim ve disiplin organları üyeleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bu kurulun tabii üyesidirler.

Genel kongrenin toplantı yetersayısı, genel kongre üye tamsayısının salt çoğunlugudur. İlk çağrı üzerine yapılan toplantı toplantı yetersayıtı bulunamıyorsa, ikinci çağrı üzerine yapıla-

cak toplantıda toplantı yetersayısı aranmaz. Genel kongrenin karar yetersayısı, kanunda veya parti tüzüğünde daha büyük bir sayı gösterilmediği hallerde, hazır bulunan üyelerin salt çoğunlugudur.

Partinin tüzük ve programında değişiklik yapılmasına dair teklifleri ve toplum ve Devlet düzenini veya kamu faaliyetlerini yaht parti politikasını ilgilendiren konularda karar alınmasına dair teklifleri karara bağlamak için, bunların genel başkan yaht merkez karar veya yönetim organı veya genel kongre üyelerinin en az yirmide biri tarafından ileri sürülmüş olması gerekir. Bu teklifler, genel kongre seçilecek bir komisyonda görüşüldükten sonra, genel kongre, komisyon raporunu inceler.

Merkez karar organı

MADDE 11. — Siyasi partinin merkez karar organı, parti tüzüğünde gösterilen şekilde kurulur; merkez karar organının üye sayısı onbeşten az olamaz.

Merkez karar organı, iki genel kongre arasında, parti tüzük ve programına ve genel kongre kararlarına uymak şartıyla, partiyi ilgilendiren hususlarda karar almak yetkisine sahiptir. Parti işlerini düzenleyen parti yönetmelikleri de bu organ tarafından yapılır.

Merkez karar organı, zorlayıcı sebepler dolayısıyle genel kongrenin toplanamadığı hallerde, partinin hukuki varlığına son verilmesiyle tüzük ve programının değiştirilmesi dışında bütün kararları alabilir.

Parti tüzüğü, merkez karar organını, aynı zamanda, merkez yönetim organı olarak görevlendirilebilir veya ayrı bir merkez yönetim organının kurulmasını öngörebilir.

Merkez karar organının, parti tüzüğü ile merkez yönetim organı olarak görevlendirilmemiği hallerde, en az altı ayda bir toplanması şarttır. Olağanüstü toplantılar için çağrı, genel başkan tarafından yapılır.

Merkez disiplin organı

MADDE 12. — Siyasi partinin merkez disiplin organı veya organları parti tüzüğünde gösterilen şekilde kurulur. Bu organların üye sayısı yediden az olamaz.

Genel başkan

MADDE 13. — Parti genel başkanı, parti tüzüğüne göre seçilir.

Partiyi temsil yetkisi genel başkana aittir. Parti adına dâva açma yetkisi ve dâvada husumet yetkisi, genel başkana veya ona izafeten bu yetkileri kullanmak üzere parti tüzüğünün gösterileceği parti mercilerine aittir.

Parti genel başkanı, merkez karar ve yönetim organlarının tabii başkanıdır.

Parti tüzüğü, genel başkana görevinin yerine getirilmesinde ve yetkilerinin kullanılmasında yardımıcılık veya vekillik etmek üzere, genel başkan yardımcısı, genel başkanvekili veya genel sekreter gibi adlarla gerekli olduğu sayıda yardımcı mercileri öngörebilir. Bunların ne suretle seçileceğini parti tüzüğü gösterir.

Hükümete katılmayan siyasi partiler arasında Millet Meclisinde kırkbeşten az olmamak üzere en fazla milletvekiline sahib olan partinin genel başkanına, anamuhalefet partisi lideri sıfatıyla, Devlet Protokolünde Başbakan'dan sonra ve Bakanlar Kurulunun diğer üyelerinden önce yer verilir.

Hükümete katılmayan siyasi partilerin Millet Meclisinde sahiboldukları milletvekili sayısı kırkbeşten fazla ve sayıca eşitse, son milletvekili genel seçimlerinde alındıkları muiteber oy sayısı tercih sebebi olur. Bu oylar da eşitse, aralarında kur'a çekilir.

Anamuhalefet partisi liderine ayrılan resmi taşıt aracının seçimlerde kullanılmasında, Başbakan'a ait resmi taşıt aracının seçimlerde kullanılmasına dair kanuni şartlamalar uygulanır.

Merkezdeki diğer organlar

MADDE 14. — Parti tüzüğü, merkez denetciliği gibi başka merkez organları ve mercileri de kurabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM*İl ve ilçe teşkilâti**İl teşkilâti*

MADDE 15. — 1. İl kongresi, sayısı binden fazla olmamak üzere, parti tüzüğünne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden kuruludur. O seçim çevresinin partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile il yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyesidir; ancak geçici il yönetim kurulu başkan ve üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

İl kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İl yönetim kurulu, il başkanının başkanlığında olmak üzere, parti tüzüğünün göstereceği sayıda - il başkanı dâhil - yedi İlâ onbes üyeden kurulur.

İl yönetim kurulunun İl Kongresince nasıl seçileceği, merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl isten elçektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl kurulacağı parti tüzüğünde gösterilir. İsten elçektirme kararının İl yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak kırkbeş gün içinde İl Kongresi toplanarak yeni daimî İl yönetim kurulunu seger. Bu süre içerisinde İl Kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

3. İl teşkilâti arasında bir İl disiplin kurulu bulunur. İl başkanıyla İl disiplin kurulunun nasıl seçileceği ve İl disiplin kurulunun üye sayısı, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Yukardaki bendlerde yazılı kurullar üyelerinin yedeklerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle görevde çağrılacağı parti tüzüğünde gösterilir.

5. Bu maddede yazılı kurulların görev ve yetkileri, parti tüzüğünde belirtilir.

İlçe teşkilâti

MADDE 16. — 1. İlçe kongresi, İlçe çevresindeki muhtarlık bölgelerinde partiye kayıtlı bulunan parti üyelerinin parti tüzüğü ile düzenlenen şekilde seçikleri sayısı altı yüzü aşmayan delegelerden kuruludur. İlçe yönetim kurulu ve - varsa - İlçe disiplin kurulu başkan ve üyeleri, İlçe Kongresinin tabii üyeleri; ancak, geçici İlçe yönetim kurulu başkan ve üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

İlçe kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İlçe yönetim kurulu, İlçe başkanının başkanlığında olmak üzere, - İlçe başkanı dâhil - beş İlâ onbir üyeden kurulur.

İlçe yönetim kurulunun İlçe Kongresince nasıl seçileceği, İl yönetim kurulunca veya merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl isten elçektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl kurulacağı, parti tüzüğünde gösterilir. İsten elçektirme kararının İlçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak kırkbeş gün içerisinde İlçe Kongresi toplanarak yeni daimî İlçe yönetim kurulunu seger. Bu süre içerisinde İlçe Kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

3. İlçe başkanının ve diğer İlçe teşkilâti kurullarının nasıl seçileceği ve İlçe teşkilâti kurullarının görev ve yetkileri, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Yukardaki bendlerde yazılı kurullar üyelerinin yedeklerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle görevde çağrılacağı parti tüzüğünde gösterilir.

5. Siyasi partilerin illerin merkez ilçelerinde teşkilat kurmaları hususunda, ilçe teşkilâtına ilişkin hükümler uygulanır.

Muhtarlık bölgelerindeki parti görevlileri

MADDE 17. — Köy veya mahalle muhtarlık bölgelerinde partiye kayıtlı bulunan parti üyeleri, parti tüzüğü öngörmüşse, muhtarlık bölgesindeki parti işlerinin yürütülmesi için, bir parti görevlisi ile bir de yedekini, parti tüzüğüne göre segerler.

Siyasi partiler, yukarıdaki fikrada öngörülen parti görevlisinden başka, bucaklarda ve köy veya mahalle muhtarlık bölgelerinde herhangi bir ad altında teşkilat kuramazlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meclis grupları

Grup kurma hakkı

MADDE 18. — Türkiye Büyük Millet Meclisinde en az on üyeye sahibolan siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında;

En az on Cumhuriyet Senatosu üyesine sahibolan siyasi partiler, Cumhuriyet Senatosunda;

En az on milletvekiline sahibolan siyasi partiler, Millet Meclisinde siyasi parti grupu kurma hakkına sahiptirler.

Bir siyasi partinin grup kurduğu, o partinin genel başkanlığı tarafından ilgili yasama meclisinin başkanlığına yazıyla bildirilir. Bu yazıya parti grubunun içyonetmeliğinin eklenmesi gereklidir.

Yukardaki hükümler, Yasama Meclislerinin hiçbir siyasi partiye mensubolmayaan üyelerinin, Anayasanın ve kanunların sadece siyasi parti gruplarına tamıldığı hâklara sahibolmamak şartıyla, kendi aralarında gruplar kurmalarının ilgili Yasama Meclisinin içtütüğü ile düzenlenmesini engellemez. Ancak, bu grupların her bir Yasama Meclisindeki üye sayısını da ondan az olamaz.

Grup İçyonetmeliği

MADDE 19. — Bir partinin grup içyonetmeliği, grubun ilk kuruluşunda, partinin merkez karar organı tarafından geçici olarak yapılır. Bu geçici içyonetmeliğin, partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeleri tamsayısının salt çoğunluğuna eşit üyenin imzalarını taşıması şarttır. İçyonetmelik, daha sonra, ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu genel kurulu tarafından değiştirilebilir.

Grup içyonetmeliğinin parti tüzüğü ve programına aykırı hükümler taşımaması gereklidir.

Grup içyonetmeliğinde, partinin Yasama Meclislerindeki gruplarının aynı partinin organları olarak ahenk ve işbirliği içinde çalışmalarını sağlayan tedbirler hükme bağlanır.

Grup genel kurulu

MADDE 20. — Bir siyasi partinin bir yasama meclisindeki grubunun genel kurulu, o meclis-teki üyelerinden kuruludur.

Bir siyasi partinin mensubu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu genel kurulunu teşkilederler.

Yasama meclisleri başkan ve başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi parti gruplarının toplantılarına katılmazlar.

Grup yönetim ve disiplin organları

MADDE 21. — 1. — Grupların yönetim organlarının kuruluşu, görev ve yetkileri, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyonetmeliğinde belirtilir.

2. Grupların disiplin organlarının hangi hallerde merkez disiplin organları ile bir arada çalışacakları, parti tüzüğünde belirtilir.

Grup başkanı

MADDE 22. — Partinin Genel Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupu ile üyesi bulunduğu yasama meclisindeki grupun da başkanıdır.

Partinin Genel Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi değilse, grup başkanlıklar konusu, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyonetmeliği ile düzenlenir.

Düger grup organları

MADDE 23. — Parti tüzüğü veya grup içyonetmeliği, grup denetcilikleri gibi organlar ve merciler kurulmasını da öngörebilir.

Seçimlerde gizli oy

MADDE 24. — Grup genel kurullarında yapılacak seçimler gizli oyla olur.

Grup ve Hükümet ilişkileri

MADDE 25. — Parti tüzüğünde veya grup içyonetmeliğinde Bakanlar Kuruluna yahut bir Bakanlar Kurulu üyesine Millet Meclisinde veya grupta güven veya güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grupu Genel Kurulundan gayri bir parti organı veya merciine bırakın hükmü bulunamaz.

Hükümete katılacak Bakanlar Kurulu üyelerinin parti gruplarında ve diğer parti organlarında seçim yoluyla tesbiti mümkün değildir.

Gruplarla diğer parti organları arasında işbirliği

MADDE 26. — Siyasi parti gruplarının merkez karar ve yönetim organları ile ahenk içinde çalışmalarını sağlayıcı tedbirler, parti tüzüğünde hükmeye bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM*Mahalli idareler meclislerinde gruplar**Partinin il genel meclisi grupu*

MADDE 27. — Partili il genel meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğünde göre merkez karar organıca tesbit edilir.

Partinin belediye meclisi grupu

MADDE 28. — Partili belediye meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğünde göre merkez karar organıca tesbit edilir.

Partili belediye başkanı bu grupun tabii üyesidir. Ancak, partili belediye başkanı bu grupun karariyle bağlı olmaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Adayların tesbiti

Önseçim

MADDE 29. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayların, her seçim çevresinde parti seçmen kütüğüne kayıtlı bulunan bütün parti üyelerinin katılabilecekleri bir önseçimle tesbit edilir.

Bu husustaki esaslar, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve Milletvekilleri Seçimi kanunlarında belirtildir.

İl yoklamaları

MADDE 30. — Siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayları, parti tüzük ve yönetmeliklerine göre tesbit edecekleri üyelerinin katılımasıyla seçim kurullarının denetiminde yapılacak bir önseçim sonucunda seçerler.

Merkez yoklaması

MADDE 31. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beşi, parti tüzüğüne göre, merkez karar organı veya merkez yönetim organı ve yahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir.

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, partinin teşkilatı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi grupu yönetim kurulu üyelerinden kuruludur.

Bu adayların hangi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yer alacakları, parti tüzüğünde veya genel kongrece alınacak kararda belirtilen esaslara göre tesbit edilir. Bu adayları gösteren organ veya kurul, bunların söz konusu listelerde kaçinci sırada bulunacaklarını serbestçe tesbit eder. Bu fikradaki işlemler tamamlanmadan önce, ilgili il yönetim kurulunun istişarı mütalâası alınır.

Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde, adaylar, 1 nci fikrada yazılı organ veya kurulca tesbit edilebilir.

Her hangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanamayan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içerisinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmamış saýda aday, 1 nci fikrada yazılı organ veya kurulca gösterilir.

Parti tüzüğü bir merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, yetkilerinin kullanılmasını merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Önseçimde uygulanacak kurallar

MADDE 32. — 30 ncu maddede söz konusu önseçimlerde 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fikraları, 3, 7 ilâ, 9, 14 ilâ 19 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin 1 ve 7 nci bendleri, 25 ilâ 27 nci maddeleri, 67 ilâ 69 ncu maddeleri, 76, 86 ilâ 89 ncu maddeleri, 92, 96 ilâ 99, 101, 102, 104, 109, 111 ilâ 118, 120, 121, 129 ilâ 139, 152 ilâ 154, 156, 158 ilâ 169, 172 ilâ 175, 177 ilâ 185 ncı maddeleri ile 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi Kanununun 11 ncı maddesi uygulanır.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 71 ncı maddesinin 1 ilâ 4 ncü bendleri, 75, 77, 82 ilâ 85, 90, 93, 95 ve 106 ncı maddeleri, ilçe seçim kurullarınca, işbu maddede söz konusu önseçimlerde uygulanır. Aynı kanunun 147 ve 148 ncı maddeleriyle 9 ncu geçici maddesi hükümleri, işbu maddede söz konusu önseçimlerde kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında uygulanır.

Önsecim ve merkez yoklaması adaylığı

MADDE 33. — Bir önsecim veya merkez yoklamasında aday olabilmek için, adaylığı kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilme ve aday olma yeterliğine sahip bulunmak gereklidir.

Aynı kimse, önsecim ve merkez yoklamasında değişik siyasi partilerde aday olamaz. Çeşitli siyasi partilerden önsecim adayı olan bir kimse için, Yüksek Seçim Kurulu parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını istiyerek inceler. Bu inceleme sonucunda, söz konusu adayın birden fazla siyasi partide adaylık için başvurduğu anlaşılsa, bu kimsenin başvurduğu bütün siyasi partilerle ilgili olarak adaylığı ve parti üyeliği son bulur.

İl ve İlçe yönetim kurulları başkan ve üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri seçimleriyle ilgili önsecimlerde görev yaptıkları seçim çevresinde aday olabilmek için, önsecim gününden doksan gün önce bu görevlerinden çekimek zorundadırlar.

Siyasi partilerin genel başkanlıkları, bir önsecimde kendi partilerinden aday olanların listesini, seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirinin, kanuna göre önsecimin yapılacağı günden en az beş gün önce saat onyediye kadar bir alındı belgesiyle Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olması şarttır. Bu bildiriden sonra adaylıktan çekilme, önsecim sonuna kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibiler, önsecim sonunda aday seçilmiş iseler, çekilme hükmü ifade eder ve onların yerlerine sıradı daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırular. Ölüm hinde de aynı hükmü uygulanır.

Adaylık şartları

MADDE 34. — Belli bir seçimle ilgili önsecim veya yoklamada aday olmak, aynı zamanda yapılmak başka bir seçimle ilgili önsecim veya yoklamada aday olmayı engelmez.

Belli bir seçim için bir seçim çevresindeki önsecimde veya merkez yoklamasında aday olan kimse, ancak diğer bir tek seçim çevresindeki önsecimde aday olabilir.

İlçe seçim kurulu

MADDE 35. — Önsecimlerle ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütüklerilarındaki Kanunun 18. maddesiyle 19. maddesinin 2. nci bendi uyarınca kurulur. İlçe seçim kurulunun belli bir partinin önsecimiyle ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatıyla, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği iki parti temsilcisi de katılırular.

30. maddede gereğince yapılacak önsecimlerde o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasi partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Önsecimin yapılacağı gün ve yer ilçe seçim kurulunca tesbit edilerek mütat vasıtalarla ilân olunur ve ilgili siyasi partilere duyurulur.

Önsecim bizzat ilçe seçim kurulunca yapılır.

Parti seçmen kütüğü

MADDE 36. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, önsecime katılacaklara ait seçmen kütüklerini önsecimden otuz gün önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorunludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilgili partiler ilçe yönetim kurulu başkanlıklarını kapılarına asılarak yedi gün süre ile ilân olunur. Kütükler, ilgili parti üyeleri tarafından yazı ile itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından, parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir; itiraz, üç gün içinde karara bağlanır; itiraz yerinde görülürse kütük düzeltılır; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya

reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulu ile boş kalan yerlere başkaları ikame edilmez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Önseçim için değişik partilere aidolmak üzere düzenlenen kesinleşmiş parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere raslandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazıyla bildirir. Bu bildiride bulunan kimse'nin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. 2 nci fikrada yazılı süre içerisinde yazılı bayvurma yapılmazsa, bu kimse'nin adı yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı kalkar ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir.

Önseçim propaganda kayıtlaması

MADDE 37. — Önseçimlere katılan adaylar için propaganda yapmak amacı ile açkhava toplantıları ve - örf ve âdete göre sohbet toplantıları sayılanlar hariç - kapalı salon toplantıları tertiplenemez; duvar ilâmi, el ilâmi ve diğer nevi matbuâ'larla propaganda yapılmaz.

İl seçim kurulu, her bir siyasi parti için, aday'ların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas olarak, aday'ların meslek veya sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partide hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğrafları'na taşıyan matbualar bastırır. Aday'ların soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek olan bu matbualar adaylara eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Adaylar, mensuboldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında millî, mahallî yahut meslekî çapta herhangi bir vaitte bulunamazlar ve Türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar.

Müşahitler

MADDE 38. — Önseçim sırasında siyasi partilerin birer müşahidi kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Önseçimde aday olanlar müşahit sıfatıyla sandık başında bulunamazlar.

Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmemesi

MADDE 39. — Önseçim günü oy verilmesine hâlinmazdan önce veya oy verme sırasında ilçe seçim kuruluna dâhil siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine, siyasi partinin sra'aki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o İlçe seçim kurulunda sandık başı çevresinde parti seçmeni yetertliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından İlçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimseyle tamamlanır.

Oy pusları

MADDE 40. — 1. Her İlçe seçim kurulu, sandık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy pusları bulundurur. Bu pusların üzerinde, puslaya yazılması zorunlu aday sırasına evit adedde sıra numarası alt alta basılmış olur.

Partili seçmenlerin, aday adalarını bu sıra numaralarının hizasına bizzat el yazısıyle yazmaları şarttır.

Parti seçmeninin okuma - yazma bilmediğinin İlçe seçim kurulu başkanı veya görevlendiriceği partili olmayan kurul üyesi tarafından tesbit edilmesi takdirinde, kurul başkanı veya görevlendiriceği partili olmayan kurul üyesi, partili seçmenin istediği ve aynı partinin mensubu bir şahs'a; partili seçmen böyle bir kimseyi göstermemesle, o partinin kuruldağı asıl veya yedek temsilcilerinden biri veya onlar da yoksa partinin müşahidi ile birlikte kapalı hücreye girerler. Kurul

başkanı veya görevlendirmiş olduğu kurulun partili olmayan üyesi, önce, soyadlarının alfabetik sırasına göre düzenlenen listeyi partili seçmene tam olarak okur ve ondan sonra partili seçmenin sözle ifade edeceği adayın adını yine adayın sözle ifade edeceği sıra numarasının hizasına el yazısıyle yazar ve puslanın altını imzalar. Partili seçmcen, üzerinde aday adalarının yazılı olduğu bir listeyi kurul başkanına veya görevlendirmiş olduğu partili olmayan kurul üyesine yahut kuruldaki parti temsilcisine veyahut parti müşahidine vermek suretiyle, orada yazılı adaların oy puslavna yazılmasını isterse, bu istek reddedilir.

Sandık başına gelen parti seçmenine, İlçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi, özel filigranlı oy puslasını, İlçe seçim kurulu başkanlığının mührü ile mühürledikten sonra verir.

2. Belli bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısından merkez yoklaması ile gösterilecek aday sayısının düşülmesiyle bulunacak sayının yarısından bir fazla miktarınca aday adının oy puslavna yazılması şarttır. Şu kadar ki, o seçim çevresinde seçilecek aday sayısı iki olduğu takdirde bir aday adı yazmak mümkündür.

Özel filigranlı oy puslalarında gösterilen sayıdan daha az aday sayısının yazılı olduğu pusla'ar muteber değildir.

Özel filigranlı oy pusla'arındaki sıra numara'larının hizavna yazılmış olmayan fazla adaları ve aynı hizaya birden fazla yazılmış olan fazla aday adalarından ilk yazılı olanından sonra gelenler, hesaba katılmaz.

Bu benden yukardaki fıkra'ları gereğince o seçim çevresinde oy puslavna yazılması zorunlu bulunan sayıya eșit sayıda önsecim adayı bulunması veya bu sayıdan az önsecim adayı bulunması takdirinde oy puslavna, aday sayısından bir eksigi kadar sayıda aday ismi yazılır.

Kurulca okunamayan adalar hesaba katılmaz; ancak, bu takdirde, oy pusla'sı, gerektiginden daha az sayıda ad ihtiva eden pusla gibi işlem görmez.

Kimliğin tesbiti

MADDE 41. — Oy vermek o önsecime katılmaya yetkili olduğunu belirten parti belgesinin gösterilmesiyle mümkündür. Bu belgeyi gösterenlerden yahut belgenin sahibi olduğunda teşrif edilenlerden parti hüviyet cüzdanı veya o da yoksa nüfüs hüviyet cüzdanı istenebilir. Ancak, İlçe seçim kurulu başkanı'ye ilgili siyasi partinin bu kuruldaki temsilcileri seçmenin kimliğnde ittifak ettileri veyahut kendilerince tanınan o partiye mensup iki seçmen marifetile seçmenin kimliğini tesbit ettileri takdirde, parti seçmen kütüğünde ahi bulunan seçmen oy kullanabilir. Bu suretle oy veren seçmenin imzasının yanına tanıklık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 42. — İlçe seçim kurulu önüne gelen seçmen önsecime katılmaya yetkili olduğunu gösterir parti belgesini başkana verir veya seçmen sıra numarasını başkana söyleyerek kimliğini ispat eder. Daha sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 91 ncı maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Zarfaların açılması

MADDE 43. — İlçe seçim kurulu başkanı, sayım ve döküm işlerine başlamadan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Kurulda her siyasi partinin temsilcilerinin yedekleri, sayım ve döküm işlerinde kendi partileriyle ilgili olarak kura yardımcı olurlar. Bir partinin kuruldaki asıl ve yedek temsilcileri, diğer bir partinin sayım ve döküm işleriyle görevlendirilemezler.

Görevli üye, sandıktaki zarfları teker teker alarak başkana veya başkanın görevlendireceği İlçe Seçim Kurulu üyesine verir. Zarfı başkan veya bu üye açar ve içinden çıkan oy puslasını herkesin görebileceği ve iştebileceği şekilde okur.

Oy puslasının muteber olup olmadığı ve hesaba katılıp katılmaması hususunda tereddüdolursa, her siyasi parti için o siyasi partinin kurulda temsilcileriyle kurulun başkanı ve diğer üyeleri bu konuyu karara bağlarlar. Oylarda eşitlik halinde, başkanın oyu esastır. Bu karar tutanlığa geçirilir ve muteber sayılan ve hesaba katılmamasına karar verilen oylar cetvele işlenir. Daha sonra, oyların sayım ve dökümüne devam olunur.

Sayımların dökümün sonunda, muteber sayılan ve hesaba katılmayan oy puslaları ayrıca paketlenerek saklanır.

Oy puslası okundukça cetvel kayıtcısı olan kurul üyesi, öncündeki cetvele gerekli işareti koyar. Bu işaret konduktan sonra oy puslası torbaya atılır.

Oy puslalarını, ilgili siyasi partinin müşahitleriyle adaylar görebilirler. Bunlara sayımla masası başında yer verilir. Ancak, masa başında aynı parti için birden fazla müşahit bulundurulamaz.

Muteber olmayan zarf ve puslalar

MADDE 44. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir :

1. İlçe seçim kurulunca partili seçmene verilen tek biçim ve renkteki ve İlçe seçim kurulu başkanlığının çift mührünü taşıyan zarftan başka zarfa konulmuş oy puslaları ;
 2. 40 ncı maddenin 1 ncı bendinin 1 ncı fıkrasında gösterilen şekilde Yüksek Seçim Kuruluna bastırılmış olan oy puslaları ;
 3. İlçe seçim kurulu başkanlığının mührünü taşıyan oy puslaları ;
 4. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş olan oy puslaları ;
 5. 40 ncı maddenin 1 ncı bendinin 3 ncü fıkrası gereğince okuma - yazma bilmiyen parti seçmeniyle birlikte kapalı hücreye giren görevlinin attığı imza dışında - imzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten herhangi bir işaret taşıyan oy puslaları ; ve
 6. Aynı zarftan zarfin atıldığı sandıkla ilgili olmayan başka siyasi partilerin önseçim adaylarını kısmen veya tamamen ihtiya eden tarzda tertiplenmiş olarak çıkan oy puslaları ve aynı zarftan değişik partilere aidolarken çikan oy puslalarının tamamı.
- Aynı partide aidolup tamamiyle aynı adları taşıyan oy puslalarının aynı zarftan birden fazla çıkması takdirinde, bunlar, tek bir pusla sayılır.

Sayımların ilâni ve sonucu

MADDE 45. — Oyların sayımı ve sonuçlarının sayımla cetvellerine geçirilmesi biter bitmez, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Secmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 105 ncı maddesi hükümleri, zikri geçen maddenin 9 ncu bendi ile son fıkrası haric olmak üzere, uygulanır.

Her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kağıdında, o partiden aday olmak üzere önseçimde aday olmuş bulunanların aldığı oyların toplamları rakam ve yazı ile bilintilir. Bu tutanak, ilgili siyasi partinin temsilcisi ve kurul başkanı tarafından imzalanır.

İtiraz hakkı

MADDE 46. — Kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden önseçimde aday olanlar yahut o siyasi partilerin teskilat kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.

İl seçim kurulunda birleştirme

MADDE 47. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evrakı her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birlestirmede ilseçim çevresindeki :

1. Parti seçmeni sayısını;
2. Oy kullanan parti seçmenlerinin sayısını;
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da mûteber sayılarak hesaba katılan oy pulsalarının sayısını;
4. Mûteber sayılmanın ve hesaba katılmayan oy pulsalarının sayısını;
5. Mûteber sayılan ve hesaba katılan oy pulsalarının genel toplamını;
6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan her birinin aldığı oy sayısını, rakam ve yazıyla bir tutanağa geçirilir ve alınan oyların çokluğununa göre seçilmiş olanlar belirtilir.

İl seçim kurulu, parti adaylığına seçildikleri anlaşılınlara birer tutanak verir. Bu tutanakta adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikişer örnek en çabuk vasıtayla Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ayrıca, parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensuboldukları siyasi parti, telgrafla ve - varsa - ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sırayı o siyasi partinin 31 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tesbit eder. Parti tütüğünün merkez yoklama kurulunun öngörümüş olması halinde, bu kurul bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Son işlemler

MADDE 48. — Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen parti adayları listelerinin tasdikli birer örneğini sıratle ilgili partilerin genel başkanlıklarına teslim eder. Parti genel başkanlıklar, 31 nci madde ve parti mevzuatı gereğince merkez yoklaması ile seçilen parti adaylarını aday listelerine ekliyerek seçim çevrelerine göre düzenleyeceği parti adayı cetvellerini, kanun hükümleri gereğince Yüksek Seçim Kuruluna süresi içerisinde bildirirler.

Evrakin saklanması ve sonuçların ilâmi

MADDE 49. — Hesaba katılan ve katılmayan ve itiraza uğramış olan oy pulsaları; sayımla döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanakları ile diğer her türlü evrak üç ay süreyle ilgelerde İlçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilmez.

Önseçimin ve tutanağın iptali

MADDE 50. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımla ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayımla sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılan döküm ve sayımla sonucuna göre seçildikleri anlaşılınlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresindeki önseçimin, önseçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde önseçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 31 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tarafından tesbit edilir. Parti tütüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine önseçimde aldığı oy sırasına göre sıradan başta gelenlere tutanak verilir. Sıradan olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddeňin yukarıdaki fikrasi uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kurulu'na bildirilmesinden sonra öncemle ve adaylarla ilgili itiraz ve şikayetler dikkate alınmaz; bu gibi itiraz ve şikayetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikayetler sonucunda bir karar alınsa bile uygulanmaz.

Mahalli seçimler yoklaması

MADDE 51. — Kanuna göre mahalli idareler seçimleri için aday gösterebilecekleri hallerde, siyasi partilerin bu adayları nasıl seçecekleri ve yoklamaların nasıl yapılabileceği parti tüzük ve yönetimkileriyle düzenlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin işleri

Disiplin cezaları

MADDE 52. — 1. Siyasi partilerin disiplin organlarında verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, geçici çıkışma ve partiden kesin olarak çıkışma cezalarıdır.

2. Bir partide mensup bir Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkışması partiden çıkarılmayı ve partiden çıkışılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkışmayı gerektirir. Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkışılan parti üyesi, mensub olduğu Yasama Meclisindeki parti grubu üyeliğinden de çıkarılmış olur.

Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubundan veya bir Yasama Meclisindeki grubundan geçici olarak çıkışma hakkında verilen cezalar, o üyenin ceza süresince gruplardan herhangi birisinin çalışmalarına katılmamasını gerektirir.

Geçici çıkışma cezasına uğrayan parti üyesi, faaliyetine katılmayıcağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz. Ancak bu hükmü, geçici çıkışma cezasına uğrayan parti üyesinin, parti tüzüğünne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırır. Geçici çıkışma cezasına uğrayan parti üyelerine parti içinde hiçbir görev verilemez.

3. Hangi disiplin organlarının hangi disiplin cezalarını vermeye yetkili oldukları parti tüzüğünde gösterilir.

4. Partinin hangi organ ve mercilerince kimler hakkında ve hangi disiplin organında disiplin cezası isteminde bulunulabileceği ve disiplin cezalarına karşı hangi üst disiplin organına hangi şartlarla itirazda bulunulabileceği, kanunda belirtilmeyen hallerde, parti tüzüğüyle düzenlenir.

5. Disiplin organlarında parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç otuz gün içinde ilgiliye tebliğ olunur.

Disiplin organları üyelerinin seçimi ve nitelikleri

MADDE 53. — Partinin disiplin organları üyeleri, en az iki ve en çok dört yıl için seçilirler.

Bu kimseler, partiye bir hizmetlarıyla bağlı olamazlar ve partiden hiçbir suretle gelir sağlanamazlar.

Disiplin organlarının çalışması

MADDE 54. — Disiplin organları, üye tamamının salt çoğunluğu ile toplanır ve hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile karar verirler.

Disiplin organlarına sevk edilen parti üyelerinin yazılı veya sözlü olarak savunma haklarını nasıl kullanacaklarını ve savunmalarını hazırlamak için yeter sürenin nasıl tanınacağını parti tüzüğü düzenler.

Disiplin organları, sevk yazısında istenilen disiplin cezasından daha ağırını veremezler.

Disiplin işlerinde yetkisizlik

MADDE 55. — Siyasi partilerin genel kongreleri de dâhil olmak üzere kongreler, disiplin organlarına sevk yetkisine sahip bulunan parti organ ve mercilerinin kararları ile disiplin organlarında verilen disiplin cezaları hakkında görüşme yapamaz ve bu konularda karar alamazlar.

Disiplin cezalarına itiraz

MADDE 56. — Siyasi partilerin disiplin organlarında kesin olarak verilen disiplin cezalarına karşı, cezaya çarptırılan parti tiyesi, ancak, disiplin organına sevk eden organın veya disiplin organının yetkisizliği yahut alınan kararların karuna veya parti tüzüğine veya yonetmeliğine şekil ve usul bakımından aykırı bulunduğu iddiayle itiraz edebilir. Bu itirazlar, kararın usulüne uygun olarak tebliğinden itibaren bir ay içinde, disiplin organının bulunduğu mahallen aslıye hukuk mahkemesine yapılır. Mahkeme, bu esasla aykırı olarak yapılan itirazları dikkate almaz. Mahkeme, bu itirazları, diğer işlerden önce evrak üzerinde inceler ve karara bağlar.

Disiplin cezalarına karşı yapılan itirazlar hakkında aslıye hukuk mahkemesince verilen kararlar kesindir.

Disiplin organlarında verilecek cezaların hangi parti organı tarafından ve ne şekilde affedileceğini siyasi partilerin tüzükleri gösterir.

Disiplin konusunda tedbir kararı

MADDE 57. — Partiden çıkarmayı veya geçici çıkışmayı gerektiren hallerde, disiplin cezası verilmesi için sevk kararı almaya yetkili olan parti organları, tedbir niteligidde olmak üzere, disiplin organına sevk edilen üyeyi, parti içindeki görevlerinden derhal uzaklaştırabilirler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Parti defterleri

Tutulacak defterler ve kayıtlar

MADDE 58. — Her kademedeki parti organları ile - varsa - yardımcı kolları ve kurulları, üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri tutmak zorundadırlar. Bilanco ve kesinhesap defteri sadecə merkez yönetim organında tutulur.

Karar defteri, ilgili organın ve kurulun kararlarını tarih ve numara sırasıyla iktiva eder. Karar altları, kararın alınmasında cylamaya katılanlar tarafından imzalanır. Kongrece alınan kararları da iktiva etmesi gereken kongre tutanak özetiinin altı başkanlık divanı üyelerince imzalanır.

Gelen ve gönderilen evrak, tarih ve numara sırasıyla gelen ve giden evrak defterlerine kaydedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır.

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılmış harcamaların da ne gibi işlere ve yerlere harcanıldığı ilgili defterlere sıra ile ve müsbit evrak belirtecek şekilde geçirilir.

Üye kayıt defterleri ve gelir ve gider defterlerinin sayfalari ve kağı sayfadan ibaret oldukları noterce tasdik olunur.

Partiye giriş işlemlerini gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği ilçe ve il kademesinde ayrı bir dosyada saklanır.

Parti organlarına ve kurullarınca tutulmasında fayda görülen diğer defterleri parti tüzüğü ve yönetmelikleri gösterir.

Üye kayıt defterlerinin parti genel merkezinde özetinin nasıl tutulacağı bir parti yönetmeliğiyle belirtilir.

ONUNCU BÖLÜM

Teşkilâtlâ ilgili diğer hükümler

Kongrelerle ilgili Genel Hükümler

MADDE 59. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 18, 19, 20, 21, 23 ve 24 ncü maddeleri hükümlerinden bu kanun hükümlerine aykırı olmayanlar, siyasi partilerin genel kongreleriyle her kademedeki kongreleri ve yardımcı kademeindeki kongreleri için de uygulanır.

İbra için oya katılmamışacak olanlar

MADDE 60. — Değişik kademeerdeki kongrelerde tabii üye olarak bulunan karar veya yönetim organları veya kurulları üyeleri, mensuboldukları organ veya kurulun ibrası için yapılan oylamalara katılamazlar.

İl ve İlçe Teşkilâtı Merkezleri

MADDE 61. — Siyasi partilerin il ve ilçe teşkilâtına dâhil kurulların kuruluş yeri ilgili il veya ilçenin merkezidir.

Bağdaşamayan görevler

MADDE 62. 1. — Bir siyasi partinin disiplin kurullarında görev alanlar, - Kongre, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki gruplar, il genel meclisi ve belediye meslislerindeki gruplar üyelikleri hariç - partinin diğer organ, kurul ve görevlerinde bulunamazlar.

2. Bir siyasi partinin belli bir disiplin kurulunda görev alan bir kimse, bir diğer disiplin kurulunda görev alamaz.

3. Bir siyasi partinin il ve ilçe yönetim kurullarından birinde üye olan bir kimse, diğer bir il veya ilçe yönetim kurulunda üye olamaz. İl ve ilçe başkanları hakkında da aynı hükmü uygulanır.

Organlarda görev alanlar

MADDE 63. — Her kademedeki parti organları ile - varsa - devamlı nitelikteki yardımcı kollar kurullarına ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine seçilenler ile parti tüzüğünde belirtilen bir parti makamına getirilenlerin adları, soyadları, doğum yerleri ve tarihleri, meslek veya sanatları ve ikametgâhları, o mahallenin en büyük mülkiye âmirliğine seçim veya atanmadan başlayarak bir hafta içinde yazı ile bildirilir.

Merkez organlarında görevlendirilenler ile merkezdeki parti makamlarına getirilenler için bu bildiri İçişleri Bakanlığına verilir.

Kamu yararına dernek sayılmayış

MADDE 64. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 37 nci maddesi hükmü siyasi partiler için uygulanamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM**Malî hükümler****BİRİNCİ BÖLÜM****Gelirler***Gelir kaynakları*

MADDE 65. — Siyasi partilerin sahliyabilecekleri gelirlerin çeşitleri aşağıda gösterilmiştir :

1. Parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat;
2. Partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden alınan aidat;
3. Adaylık için başvuranlardan önsecime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat;
4. Parti yayınlarının satış bedelleri;
5. Parti bayrağı, flâması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanan gelirler;
6. Parti hâviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar;
7. Parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler;
8. Partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler;
9. Partinin tertiplediği piyango gelirleri;
10. Parti mamelekinden elde edilen gelirler;
11. Bağışlar;
12. Krediler;
13. Kanuna veya yasama meclisleri içtütüklerine göre Devletçe sağlanan yardımlar.

Yukardaki 1 ilâ 6 nci, 8 nci, 9 ncu ve 11 ilâ 13 ncü bendlerde yazılı gelirlerden hiçbir surette vergi, resim ve harc alınamaz. Yukardaki 7 nci bendde yazılı parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler, ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanmışsa, bu gelirler hakkında da aynı hükmü uygulanır. Yukardaki 10 ncu bendde yazılı gelirlerden partinin sahibolduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri ile partilerin amaçları dışında sahibaoldukları taşınmaz mallar ve amaçları içinde veya dışında sahiboldukları taşınmaz maallardan sağlanıkları gelirler, vergi, resim ve harclara ilişkin hükümlere tabidir; 10 ncu bendde yazılı diğer gelirler hiçbir vergi, resim ve harca tabi değildir.

Üye aidatı

MADDE 66. — 1. Partiye üye olanlardan giriş aidatı alınacaksa, bunun miktarı, parti tüzüğünde gösterilir. Bu miktar bes lirayı aşamaz.

2. Her üye, aylık veya yıllık olarak ödenmek üzere, bir aidat yıllıkünü partiye girişinde kabul etmek zorundadır. Bu aidatın yıllık miktarı bin ikiyüz lirayı aşamaz. Üyelik aidatının alt ve üst miktarları parti tüzüğünde gösterilir.

Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, kanuna ve parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilât kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazıyla bildirerek artırabilir.

Aidatı alacak olan teşkilât kademesi veya yardımcı kol yönetim organı veya kurulu, parti üyesinin, vermeyi kabul ettiği miktarda aidat ödiyecek durumda olmadığını tesbit ederse, aidat yükünü asgari hadde kadar azaltabilir.

Bir parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir kısmını veya tamamını ödememiş olması, bu kimsenin, partinin her kademedeki kongrelerine delegę seçilmesini, ilçe kongresi delegelerinin ve köy ve mahallelerdeki parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanmasını ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine veya yedekliğine seçilmesini hiçbir suretle engelliyemez; bu kimse hakkında, partiden çıkışma ve geçici çıkışmaya dair disiplin cezaları uygulanamaz. Parti tüzüğü, partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödememiş olan parti üyelerinin yukarıda sayılanlar dışında kalan bazı parti görevlerine seçilemeyeceğini veya atanamayışlığını belirtebileceği gibi, bunların seçimlerde parti adayı olmasını veya önseçim veya yoklama lara aday olarak katılmasını yasaklıyan hükümler de koyabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aidati

MADDE 67. — Bir siyasi partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar aidat ödiyeceği ve bu suretle toplanan paraların ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının parti merkezine ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu karariyle belli edilir.

Adayılıkla ilgili gelirler

MADDE 68. — 65 ncı maddenin 3 ncü bendinde yazılı özel aidat parti yönetmelikleriyle düzenlenir.

Satış bedelleri

MADDE 69. — 65 ncı maddenin 4, 5 ve 6 ncı bendlerinde gösterilen satış bedelleri, partinin merkez yönetim organının karariyle düzenlenir.

Lokal işletme gelirleri

MADDE 70. — Parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına girişten sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak, ilgili organların yapacakları tarifelere bağlanır.

Bağışlar

MADDE 71. — Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dahil - Kamu İktiâli Teşebbüsleri, özel kanunuyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, Kamu İktisadi Teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkraça zikri geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, kamu kurumu niteligindeki meslek kuruluşları, işçi, işveren ve Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları ile dernekler, siyasi partilere, hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mallar veya nakit veya haklar bağılıyamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında, siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar.

Yukardaki fikranın dışında kalan gercek veya tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisindebez bin liradan fazla kıymette katkıda bulunması yasaktır. Bağış veya bağışların bağısta bulunana veya yetkili vekiline aidolduğunu açıkça belirten bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.

Krediler

MADDE 72. — Siyasi partiler, 71 nci maddenin 1 nci fıkrasında zikredilen daire, idare, teşebbüsbü, banka, kurum, müessesesi, kuruluş, sendika, birlik, federasyon, konfederasyon ve derneklerden hiçbir suretle kredi alamazlar.

Amaç dışı taşınmaz mallar

MADDE 73. — Siyasi partiler, amaçları dışında taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahiboldukları taşınmaz malardan gelir sağlayabilirler.

28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 17 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü, siyasi partiler için uygulanmaz.

Devletçe yardım

MADDE 74. — Bir önceki milletvekili genel seçimlerinde muteber oyların Türkiye çapında :

1. Yüzde beşinden sonuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl beş yüz binlira;
2. Yüzde onbirinden yüzde yirmisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl bir milyon lira;
3. Yüzde yirmibirinden yüzde otuzuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon lira;
4. Yüzde otuzbirinden yüzde kırkına kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon beş yüz bin lira;
5. Yüzde kırkbirinden yüzde ellisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon lira;
6. Yüzde ellisinden fazla oy alan sipariş partilere her yıl üç milyon beş yüz bin lira; Hazinece ödenir.

Bu ödemenin mali yıl başlangıcını takibeden ilk hafta içinde tamamlanması zorunludur.

Gelir makbuzları

MADDE 75. — Siyasi partilerin gelirleri siyasi parti tüzel kişiliği adına makbuz karşılığında alınır. Makbuzlar, partinin merkez yönetim organıca bastırılır ve teşkilata dağıtılır.

Parti teşkilât kademeleri, kullandıkları makbuzların dip koçanlarını, merkez yönetim organına iade etmek zorundadırlar. İade edilmeyen makbuz dip koçanları dolayısıyle, teşkilât kademeleri, merkez yönetim organına karşı mali sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımları ile dip koçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dip koçanlarının parti genel merkezinde saklanma süresi beş yıldır.

Gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi makbuz ile dip koçanında açıkça belirtilir.

İKİNCİ BÖLÜM*Partilerin harcamaları**Harcamada usul*

MADDE 76. — Bir siyasi partinin bütün harcamaları, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılır.

Harcamalara ait müsbit evrak, kademelerce beş yıl süreyle saklanır.

Yüz liraya kadar (yüz lira dâhil) harcamaların müsbit evrak ile tevsiki zorunlu değildir. Ancak, miktarı ne olursa olsun, bütün harcamaların yetkili yönetim organının veya merciin kara rına dayanması şarttır.

Parti teşkilâtı, bağlı bulundukları üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında altı ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.

Malî sorumluluk

MADDE 77. — Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından parti tüzel kişiliği adına bağıta girişilmesine ve yüküm yüklenilmesine ilişkin esaslar, merkez yönetim organınca tesbit olunur. Bu esaslara aykırı olarak bu yardımcı kollar ve teşkilât kademelerince giriilen bağıt ve yükümlerden parti tüzel kişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz; bu takdirde, sorumluluk, bağıta girisen veya yükümlü yüklenen kişi veya kişilere aittir.

ÜÇUNCU BÖLÜM*Malî hükümlerim müteyyideleri**Hazinece el koyma*

MADDE 78. — 71 nci maddede bağışlar hakkında konan esaslara aykırı olarak gelir sağladığı Anayasa Mahkemesince tesbit edilen siyasi partilerin bu suretle elde ettikleri gelirler, Hazineye gelir kaydedilir ve taşınmaz mallar Hazine adına tapuya tescil ettilir.

72 nci madde hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan krediler üzerine, Anayasa Mahkemesi karariyle Hazinece el konulur ve krediyi verene karşı Hazine hiçbir yüküm altına gitmez.

73 ncü maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahib olduğu anlaşılsa, Anayasa Mahkemesinin karariyle ve bu mahkemenin göstereceği süre içinde bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

75 ncı maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılsa, Anayasa Mahkemesi karariyle bu gelirler Hazineye gelir kaydedilir.

Müsbit evrak ile tevsiki gerektiği halde tevsik edilemiyen parti harcamaları miktarınca parti mâmelekînin aktif unsurları Anayasa Mahkemesi karariyle Hazineye gelir kaydedilir.

DÖRDUNCU BÖLÜM*Parti içi malî denetim**Parti bütçesi ve kesinhesabı*

MADDE 79. — Siyasi partinin bütçesi ve kesinhesabı, merkez karar organının teklifi üzerine, genel kongrece karara bağlanır.

Siyasi partinin merkez karar organı, ayrıca düzenliyeceği bilançosunu genel kongrenin onayına sunar.

Siyasi partilerin malî bakımından iç denetimlerinin nasıl sağlanacağı parti tüzüklerinde belirtilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM*Anayasa Mahkemesinin deretimi**Gelir ve giderleri bildirme*

MADDE 80. — Siyasi partiler, her yılın Nisan ayı içinde bir önceki takvim yılina ait gelir ve giderleri gösteren kesinhesap ve bilançosu, Cumhuriyet Bassavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.

Cumhuriyet Başsavcılığının incelemesi

MADDE 81. — Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisine verilen bilgilerin tevsikini, kesinhesap ve bilançonun alınmasından başlayarak bir yıl içinde, ilgili siyasi partiden her zaman istiyebilir ve gerekli görürse, mahallinde de araştırma ve inceleme yapabilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, bu incelemeleri sonucunda, o siyasi partinin gelirlerinin bir kısmının veya mamelek unsurlarının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kanısına varırsa, bu hususu Anayasa Mahkemesinden ister.

Anayasa Mahkemesinin incelemesi

MADDE 82. — Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra, evrak üzerinde inceleme yapar; gerekli görürse, kendisine verilen kesinhesap ve bilançoda yer alan bilgilerin tevsikini istiyebilir; siyasi partilerin genel merkezinde ve teşkilatında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip eliyle her türlü inceleme ve araştırmaları yapabilir ve bu maksatlarla tarafsız, resmi görevi bulunmamış ve yeminli bilirkişi görevlendirilebilir; her hangi bir siyasi partiye mensubolmamak şartıyla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bilirkişi olarak görevlendirilmeleri caizdir.

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi partinin temsilcisiyle Cumhuriyet Başsavcılığından yazılı mütalâa istiyebilir ve gerekli görürse, onları sözlü olarak da dinleyebilir.

Anayasa Mahkemesi, incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında karar verir; kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyle de bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.

DÖRDUNCÜ KISIM*Parti yasaklamaları***BİRİNCİ BÖLÜM***Cumhuriyetin korunması**Devlet şeklinin korunması*

MADDE 83. — Siyasi partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini değiştirmek amacıyla güdemezler.

Millî egemenliğin korunması

MADDE 84. — Siyasi partiler, Türk Milletine aidolan egemenliğin, belli bir kişiye, zümreye veya aileyeye yahut sınıfa bırakılması amacını güdemezler.

Sultanlık unvan ve nişanlarının yasaklanması

MADDE 85. — Siyasi partiler, 26 Temmuz 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırıldığına dair Kanun ile yasak edilen sultanlığa ait lâkap, unvan, nişan ve madalyaları ihya etmek amacını güdemezler.

IKİNCİ BÖLÜM

Millî Devlet niteliğinin korunması

Bağımsızlığın korunması

MADDE 86. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin milletlerarası hukuk alanında eşitlik ilkesine dayanan tüzel kişiliğini ortadan kaldırınmak yahut milletlerarası hukuk gereğince munhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili olduğu hususlarla diğer milletlerarası kuruluşların ve tüzel kişilerin karışmasını sağlamak amacını güdemezler.

Ulke bütünlüğünün korunması

MADDE 87. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin ülke bütünlüğünü bozmak amacını güdemezler.

Devlet tekliği ilkesinin korunması

MADDE 88. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devlet tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler.

Azınlık yaratılmasının önlenmesi

MADDE 89. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

Siyasi partiler, Türk dilinden ve kültüründen geyri dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veya yahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.

Bölgecilik ve ırkçılık yasağı

MADDE 90. — Bölge veya ırk esasına veya adına dayanan siyasi parti kurulamaz.

Siyasi partiler, herhangi bir bölgenin veya ırkın diğerlerine hâkim veya diğerlerinden imtiyazlı olması amacını güdemezler.

Eşitlik ilkesinin korunması

MADDE 91. — Siyasi partiler, Türk vatandaşları arasında kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep ayrimı gözszetmek yahut belli kişi, aile veya zümrelerde yahut sınıflara imtiyaz tanımak amaçlarını güdemezler.

Belli kişi, aile, zümre veya cemaat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

ÜÇUNCÜ BÖLÜM

Lâik Devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunması

Lâiklik ilkesinin korunması

MADDE 92. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini değiştirmek amacını güdemezler.

Halifeliğin istenemeyeceği

MADDE 93. — Siyasi partiler, halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemezler.

Lâik Devlet düzeninin korunması

MADDE 94. — Siyasi partiler, Devletin sosyal, iktisadi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi yahut şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edici ve kötüye kullanicı faaliyetlerde bulunamazlar.

Din farklılığına dayanma yasağı

MADDE 95. — Din veya mezhep veya tarikat osasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

Partilerin dini gösteri yapamaması

MADDE 96. — Siyasi partiler, herhangi bir şekilde dini tören tertipliyemez veya parti sıfatıyla bu gibi törenlere katılamazlar.

Devlet protokolünde düzenlenen cenaze törenleri ile bir parti üyesinin ölümü halinde veya parti nezaketinin gereği olarak bir diğer partinin üyesi için veya siyasi haklarına sahip bir bağımsız şahsiyetin cenaze töreninde partinin temsili ve parti adına çelenk gönderilmesi ile anma törenleri ve bayramlaşmalar, yukarıdaki fıkradı yer alan yasağın istisnasıdır.

Atatürk Devrimlerinin korunması

MADDE 97. — Siyasi partiler, Türk toplumu u cağdaş uygarlık seviyesine eristemek ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini korumak amacını giiden :

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümlerine;
 2. 25 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 671 sayılı Şâfiî İktisâsi hakkında Kanun hükümlerine;
 3. 30 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 677 sayılı Felke ve zivive'ler'e türbe'erin seddine ve türbedârlıklar ile birtakım unvanların men ve ifâsına dair Kanunun hükümlerine;
 4. 17 Şubat 1923 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile kabul edilen ev'enme akdinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medeni nikâh osasına ve aynı kanunun «Evlendirme memuru merasimin hitamı üzerine derhal kari ve kocaya bir ev'enme kâğıdı verir. Evlenme kâğıdı ibraz edilmeden evlenmenin dini merasimi yapılamaz. Bununla beraber, evlenmenin tamamlığı dini merasimin icrasına mütevakkif değildir.» hükmünü sevk eden 110 nolu maddesine;
 5. 1 Tesrinisâni 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin kabul ve tatbiki hakkındaki Kanunun hükümlerine;
 6. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1238 sayılı Beynâmîle Erkamın kabulü hakkındaki Kanunun hükümlerine;
 7. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bâzı Kisvelerin giyilemeyeceğine dair Kanunun hükümlerine; ve
 8. Bu kanunların amacına;
- Ayrıca amaçlar güdemezler.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yerinin korunması

MADDE 98. — Siyasi partiler, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer alınmasına dair olup Anayasasının 153 nolu maddesinde ifadesini bu an Atatürk Devrim'lerinin temel amacını korumak için konulmuş bulunan Anayasasının 154 nolu maddesindeki prensip hükmüne aykırı amaçlar güdemezler.

Cumhuriyetin Büyük Kurucusuna saygı

MADDE 99. — Siyasi partiler, Türk Milletinin Kurtarıcısı ve Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hâtitasını kötulemek veya kîlgîk düşürmek amacıyla güdemezler.

DÖRDUNCÜ BÖLÜM

Demokratik düzenin ve meşruluk temelinin korunması

Demokratik düzenin korunması

MADDE 100. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve hürriyetlerine dayanan hukuk devleti niteliğini ve tek dereceli genel oy ilkesine bağlı çok partili demokratik düzenini tanımayan amaçlar güdemezler.

Temel hak ve ödevlerin korunması

MADDE 101. — Siyasi partiler, Anayasanın ikinci kısmında yazılı temel hak ve ödevlerin özünü tanımamak amacını güdemezler.

Anayasanın meşruluk temelinin korunması

MADDE 102. — Siyasi partiler, Anayasanın Başlangıç kısmının 2 ncı fıkrasında yazılı saikle ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçla gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 Devrimini, yapılması gerçekli olmamış veya haksız veya gayrimeşru bir hareket olarak göstermek amacını güdemezler.

27 Mayıs 1960 Devriminin anlamanın korunması

MADDE 103. — Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 Devriminin Anayasanın Başlangıç kısmının 2 ncı fıkrasında yazılı saikten ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçtan gayri saikleri ve amaçları da olduğunu yahut 27 Mayıs 1960 Devriminin amacına ulaşmadığını veya hukuki belli siyasi parti veya partiler lehinde yapıldığını ileri söylemezler.

27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarında kapatılmış siyasi partilerin devamı olma iddiasının yasak edilmesi

MADDE 104. — 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarında kapatılmış siyasi partilerin adını taşıyan yahut bunların devamı olduğunu gösterecek bir ad alan siyasi partiler kurulamaz.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarında kapatılmış siyasi partilere ait her çeşit işaret, rumuz ve alâmetleri veya bunlara açıkça benzeyen işaret, rumuz ve alâmetleri kullanamazlar.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarında kapatılmış siyasi partilerin devamı olduğunu ileri söylemezler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Genel yasaklamalar

*Ahlâk ve âdabin korunması***MADDE 105.** — Genel ahlâk ve âdaba aykırı amaçlar güden siyasi partiler kurulamaz.*Kullanılması yasak parti adları***MADDE 106.** — Komünist, anarsist, fasist, nasyonel - sosyalist adlarıyla veya aynı anlamda gelen adlarla siyasi parti kurulamaz.*Askerî nitelikte pertilerin kurulamaması***MADDE 107.** — Siyasi partiler, askerlige, savunma veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı eğitim ve öğretim faaliyetlerine girişemezler.

Siyasi partiler, üyeleri için üniforma ve devamlı olarak hariçte takılacak kol bağlı ihdas edemezler.

BESİNCİ KISIM

Siyasi partilerin kapatılması

*Görevli savcılık ve yetkili mahkeme***MADDE 108.** — Siyasi partiler aleyhine kapatma dâvaları Anayasa Mahkemesinde görülür.

Bu dâvalarda savcılık görevi, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yerine getirilir. 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesi nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanunun 35 nci maddesi bu halde de uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine eses teşkil edecek olay ve fiillerin araştırılması ve sorusturulmasında ve dâvanın açılması ve yürütülmesinde, Cumhuriyet savcilarına ve soru hâkimlerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak, Anayasa ve kanunların sadece hâkimler tarafından kullanılabileceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.

Dâva, Anayasa Mahkemesinde duruşmalı olarak görülür. Bu konuda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun son tahkikatla ilgili hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı kendisi veya yardımcıları eliyle yürütür.

Anayasa Mahkemesince verilen kapatma kararları kesindir.

*Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu***MADDE 109.** — Bu kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere bir Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu kurulmuştur.

Bu kurul, Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlarından kurulur. Bunların en kıdemlisı Kurulun Başkanıdır. Kurulun toplantı yeter sayısı, üye tamsayısının salt çoğunluğudur; karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur; oyların eşitliği halinde Başkanın oyu esastır. Başkanın özürlü veya izinli olması takdirinde, en kıdemli üye ona vekillik eder.

*Dördüncü kısma aykırılık halinde dâva açılması***MADDE 110.** — Bir siyasi partinin bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükmülerine aykırı amaçlar gütmesi veya faaliyette bulunması sebebiyle bu kanunun 108 nci madde-

si gereğince kapatılması için Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dâva açılması:

1. R^a'sen; veya,
2. Bakanlar Kurulunda görüldükten sonra Adalet Bakanının yazılı istemi üzerine; veya-

hut,

3. Son milletvekili genel seçimlerine katılmış olup da Türkiye Büyük Millet Meclisi Birlesik Toplantısında grubu olan ve illi genel kongre toplantısını yapmış olan bir siyasi partinin merkez karar organının üye tam sayısının salt enğunluğunun oya ile alınan karara dayanan parti genel başkanının yahut partiyi genel başkana izfetmeyen veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti merciinin yazılı isteminde yeterli deliller bulunduğu kanısına Cumhuriyet Başsavcılığının varlığı üzerine olur.

Cumhuriyet Başsavcılığının istemde yeterli deliller bulunduğu kanısına varmiyarak dâva açmayaçğını istemde bulunan siyasi parti genel başkanlığına yazıyla bildirmesinden başlayarak yedi gün içinde bu siyasi partinin genel başkanının yahut partiyi genel başkana izfetmeyen veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti merciinin Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna yazıyla itirazda bulunma hakkı vardır. Kurul, itirazı uygun görmezse, dâva açılmaz; uygun görürse, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesine dâva açmakla yükümlüdür.

4. Bu maddenin 2 nci ve 3 ncisi bendleri hⁱkimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeligiñe dair herhangi bir seçimin Yüksek Seçim Kuruluca Resmi Gazete ile ilân edilecek başlangıç tarihinden veya genel milletvekili seçimlerinin yapılmasına dair Millet Meclisinin Anayasasının 60 ncu maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca alacağⁱ kararın Resmi Gazetedede yayımlanmasından veya genel milletvekili seçimlerinin Anayasasının 103 ncı maddesi gereğince Cumhurbaşkanı tarafından yenilenmesi halinde bu konuda Cumhurbaşkanı'nın Başbakanla birlikte çıkaracağı ortak kararnamenin Resmi Gazetedede yayımlanmasından başlayarak oy verme gününün ertesi gününe kadar uygulanamaz.

Dördüncü kismın hükümlerine aykırılık dolayısıyle kapatma

MADDE 111. — Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı :

1. Parti tüzüğünün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenliyken ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükmülerine aykırı olması; veya
2. Parti genel kongresince yahut merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya hukümlerine aykırı karar alınması yahut genelge veya bildiriler yayınlanması takdirinde verilir.

3. A) Yukardaki 2 nci bendde savıclarla fⁱşinda kalan parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu karunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hukümlerine aykırı fiillerin bu kanunun hukümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi takdirinde, fiili işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemisse, Cumhuriyet Başsavcılığı, bu fiili işliyen organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına istenⁱ çekirilmesini ve bu fiili işliyen parti üyesi veya üyelerinin - işbu bendde sayılan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına dahil olsun veya olmasın - partiden kesin olarak çıkarılmasını, ilgili siyasi partinin genel başkanlığından yazı ile ister. İlgili siyasi parti, bu istem alevhine, Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna, istemi aldığı tarihten başlayarak onbes gün içinde yazıyle itirazda bulunabilir. Kurul, bu itiraz üzerine, delilleri topladıktan sonra, Cumhurbaşkanlığı, ilgili siyasi partinin temsilcisi ni ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen parti üyesini ve üyelerini ve - varsa - vekillerini dinler; gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendⁱ üyeleri arasından seçeceği naip veya naipler eliyle yapabilir; tanık çağırabilir ve 82 ncı maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi atayabi-

lir. Kurul, itirazı en çok altmış gün içinde karara bağlar ve kararını ilgili siyasi partinin genel başkanlığına yazıyle bildirir. Kurul bu itirazı reddetmişse, söz konusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili siyasi partinin yetkili organlarında, Kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlıyarak otuz gün içinde karar verilmemiği takdirde, söz konusu fiillerin bu bendde belirtilen nitelikte filler olduğunu. 110 nci madde uyarınca açılacak dâva sonucunda **Anayasa Mahkemesince tesbit edilmesi halinde, ilgili siyasi parti kapatılır.**

Bu bend uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarılmış kararları hakkında 56 nci madde hükümleri uygulanmaz.

B) Yukardaki (A) fikrasi gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkarılan veya çıkarılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebebolan parti üyeleri, çıkışma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının kendisine yazıyla bildirilmesinden başlıyarak beş yıl süreyle başka hiçbir siyasi partiye alınamaz, parti kurucusu olamaz ve seçimlerde parti listelerinde bağımsız aday gösterilemezler; aksi takdirde, bu gibileri üye kaydeden veya parti kurucusu olarak kabul eden veya hukümleri listesinde bağımsız aday olarak gösteren siyasi partiler hakkında da (A) fikrasi hükümleri uygulanır.

Bir siyasi parti üyesinin o partiden bu bend gereğince kesin olarak çıkarılması halinde bu kimseyin işlediği fiil ayrıca cezai kovuşturmayı konu teşkil etmiş olup da takipsizlik veya muhakemenin men'i veya kesin beraet kararına bağlanırsa, o kimsenin parti üyeliği hakkı kendilinginden geri döner ve bu kimsenin başka siyasi partilerde üye veya kurucu olmasını veya hukümleri partie listelerinde bağımsız aday olarak gösterilmesini engelliyen yaraklar da kalkar.

C) Parti Yatırmaları İnceleme Kurulunun, yukarıda (A) fikrasi uyarınca siyasi parti tarafindan yapılan itirazı kabul etmesi halinde, Kurul'un bu kararı kesin olup, bu takdirde, itiraz konu olan fiil dolayısıyle Anayasa Mahkemesine kapatma dâvası açılamaz. Kurulun, itirazı kabul etmesi takdirinde, itiraz konusu olan fiil içen hiçbir ceza kovuşturması yapılamaz; daha önce başlamış ceza kovuşturması ve tahkikatlar sona erer.

Kanunsuz siyasi faaliyetlere mihenk olma sebebiyle kapatma

MADDE 112. — Bir siyasi partinin bu kanunun 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 100, 102 ve 103 nci maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlediği bir mihenk haline geldiğinin sübuta ermesi takdirinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesince kapatılır.

Bir siyasi partinin yukarıdaki fikrala yazılı fiillerin mihenk haline geldiğinin sübuta ermesi;

- 111 nci maddenin 3 ncü bendinin uygulanması sonucunda bu fiillerin o partinin üyelerince kesif bir şekilde işlenmiş olduğunu; ve

- Bu fiillerin kesif olarak işlenmesinin o partinin merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki grupları genel kurulları yahut bu grupların yönetim kurullarınca tasviyedildiği'nın sübuta ermesiyle olur.

Bu maddede gereğince bir siyasi partinin kapatılması hakkında dâva, ancak re'sen Cumhuriyet Bağsavcılığında açılabilir.

Diger sebeplerle dâva açılması

MADDE 113. — Bir siyasi partinin siyasi partilerle ilgili kanunların bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri de aynı emredici hükümlerine aykırılık halinde olması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Bağsavcılığında re'sen yazıyle başvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse, bu aykırılığın giderilmesini ilgili siyasi partide ihtar eder.

Bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararının yazılı olarak ilgili siyasi partinin genel başkanlığına bildirilmesinden başlayarak altı ay içinde bu aykırılık giderilmemiği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığının re'sen dâva açması üzerine, Anayasa mahkemesince, bu siyasi partinin kapatılmasına karar verilir.

İdari mercilerin, savciların ve mahkemelerin görevi

MADDE 114. — 111, 112 ve 113 ncü maddelerde söz konusu fiil veya hallere bilgi edinmiş idari merciler, mahalli Cumhuriyet Savcılığına derhal ve yazılı olarak bilgi verirler. Mahkemeler dahi, bu gibi fiil veya hallere bilgi edindikleri zaman, durumu, derhal, mahalli Cumhuriyet Savcılığına yazıyle bildirirler.

Cumhuriyet savcılıkları, yukarıdaki fıkradada söz konusu fiil ve hallere dair edindikleri bilgileri, derhal Adalet Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına yazıyle bildirirler.

Kapatılan partinin malları

MADDE 115. — Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılan siyasi partinin bütün malları Hazineye geçer.

Kapatma kararı Hükümet eliyle uygulanır.

ALTINCI KISIM

Siyasi partilerin kapanması

Kapanma kararı

MADDE 116. — Bir siyasi partinin kapanması hakkında genel kongrece alınacak karar için yeter sayı, hazır bulunan genel kongre üyelerinin üçte ikisidir. Bu karar gizli oyla alınır.

Siyasi partinin kapandığı, genel başkanlık tarafından, genel kongrece kapanma kararının alınışından başlayarak yedi gün içinde, içişleri Bakanlığına yazıyle bildirilir.

Siyasi partinin tüzel kişiliği bu yazının içişleri Bakanlığına alınmasıyle sona erer.

Kapanan siyasi partinin malları

MADDE 117. — 116 ncı madde uyarınca kapanan bir siyasi partinin malları, genel kongrede hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, ancak bir diğer siyasi partiye veya kamu yararına çalışan bir derneğe devredilebilir. Aksi halde, kapanan siyasi partinin malları Hazineye geçer.

Kapanma kararlarının uygulanması, genel kongrenin görevlendirdiği bir tasfiye kurulu eliyle ve Hükümetin gözetim ve denetimi altında olur.

Kapanma kararını veren genel kongre, parti mallarının tasfiye kurulunca, kapanmanın içişleri Bakanlığına bildirilmesinden başlayarak üç ay içinde kurulacak bir siyasi partiye devredileceğine dair kararı 1 ncı fıkra uyarınca alabilir. Kararda öngörülen siyasi parti bu süre içinde kurulmazsa kapanan partinin bütün malları için 1 ncı fıkra hükümleri uygulanır.

YEDINCİ KISIM

Ceza hükümleri

Anayasa Mahkemesince tutulacak sivil için istenen bilgilerin verilmemesine ilişkin ceza müeyyidi

MADDE 118. — 7 ncı madde gereğince tutulacak siyasi partiler sivil için istenen bilgi ve belgeleri vermiyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Oylamada gayrimeşru fiiller

MADDE 119. — Siyasi parti kongrelerinin seçimleri ve kararları için yapılan oylamalarla ilçe kongrelerine delegeleri seçimi ve partilerin köy ve mahalle bölgelerindeki görevlileri ile yedeklerinin seçimi için yapılan oylamalara ve bu oylamaların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Önseçimlerle ilgili olarak kanunda yer alan ceza hükümleri saklıdır.

Parti defter ve kayıtları ile ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 120. — 58 ncı maddede yazılı defter ve kayıtları tutmayan veya kaybeden parti sorumluları ile bu defter ve kayıtları tahrif edenler, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Organlarda görev alanların resmi makamlara bildirilmesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 121. — 63 ncü maddede yazılı bildirim yükümünü yerine getirmeyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Aynı huküm, her kademedeki kongrelerle köy ve mahallelerdeki parti görevlileri ve yedeklerinin ve ilçe kongreleri delegelerinin seçimi için yapılacak toplantıların gün ve yerlerini kongre veya toplantıdan yedi gün önce mahallenin en büyük mülkiye âmirliğine bildirmeyen parti sorumluları hakkında da uygulanır.

Önseçimlerde propaganda suçu

MADDE 122. — Önseçimlerde 37 ncı maddeye aykırı olarak propaganda yapanlar hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Gayrimeşru bağış ve krediler

MADDE 123. — 71 ncı madde hükümlerine aykırı olarak başısta bulunan kimse ve bu başlığı kabul eden parti sorumlusu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

72 ncı maddeye aykırı olarak kredi veren kimse ve bu krediyi alan parti sorumlusu hakkında yukarıdaki fikra hükmü uygulanır.

Malî bilgilerin verilmemesi

MADDE 124. — 80 ncı madde hükümlerine kasden aykırı hareket eden parti sorumlusu hakkında bin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Tekerrür halinde, ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası da verilir.

Malî incelemede bilgi verilmemesi

MADDE 125. — 81 ncı veya 82 ncı madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen parti sorumluları ile aynı maddeler gereğince istenen bilgileri kasden vermiyen parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Askerî nitelikteki partilerle ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 126. — 107 ncı maddenin ilk fıkrasında yazılı fiilleri işliyenler, beş yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

107 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmüne aykırı hareket edenler, bir aydan üç aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm edilirler.

Genel ceza müeyyideleri

MADDE 127. — Bu kanunda 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununa yapılan atıflar hakkında söz konusu kanunda yer alan ceza müeyyideleri, siyasi partiler ve sorumluları hakkında da uygulanır.

SEKİZİNCİ KISIM

Değiştirilen, uygulanmamış ve kaldırılan hükümler

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

MADDE 128. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

Madde 15. — Siyasi partiler, aday listelerini ve adaylarının listedeki sıralarını, kanun ve kendi tüzükleri hükümleri dairesinde yapılacak önseçimlerle oy verme gününden önceki kirkikinci gün tesbit ederler.

Siyasi partilerin yetkili organ veya kurul veya mercilerince aday gösterilmesi ve adayların sırasının tesbit edilmesi konusunda kanun ile parti tüzük ve ünetmeliklerinde yer alan hükümler saklıdır.

Anayasaya Mahkemesiyle ilgili hükümler

MADDE 129. — 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasaya Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 43 ncü maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir :

6. Mali denetimi yapılan veya kapatılması istenen siyasi parti ile veya hukuk kapatma isteminde bulunan Bakanlar Kurulu veya aynı Bakanlar Kuruluna katılan siyasi partilerden biriyle veya kapatma isteminde bulunan siyasi parti ile, Anayasaya Mahkemesi üyeliğine seçilmeden önceki beş yıl içerisinde üyelik ilişiği bulunuyorsa, bu dîva ve işlere bakamazlar.

Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesinin uygulanmayacağı

MADDE 130. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesi siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Vicdan ve toplanma hürriyetinin korunması hakkındaki Kanunun uygulanmayacağı hükümleri

MADDE 131. — 24 Temmuz 1953 tarihli ve 6187 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 ncü maddeleri hükümleri siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Kaldırılan kanun hükümleri

MADDE 132. — 8 Ağustos 1951 tarihli ve 5330 sayılı Kanunun 1 nci ve 2 nci maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Cemiyetler Kanununa Eki Kanun'un kaldırılması

MADDE 133. — 4 Temmuz 1960 tarihli ve 3 sayılı Kanun ve bu Kanunu değiştiren 30 Nisan 1963 tarihli ve 228 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Yasama meclisleri içtüzüklerinde yer alamayacak hükümler

MADDE 134. — 20 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupunun kararlarının, Türkiye Büyük Milllet Meclisi Birlesik Toplantısı, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde üye olan partilileri yasama meclislerine gelen ortak konularda bağlamayıcağına ilişkin olarak bu meclislerin içtüzüklerine hüküm konulamaz.

DOKUZUNCU KISIM*Geçici hükümler**İlk önsecimlerde uygulanacak kurallar*

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 29 ncu maddesinde söz konusu kanun hükümleri yürürlüğe girinceye kadar, önsecimlerde bu kanunun 30 ncu maddesi ile 32 ile 50 ncı maddeleri hükümleri uygulanır.

İlk önsecimler için tedbirler

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun 30 ncu maddesi ile 32 ile 50 ncı maddelerinin, bu maddelerin yürürlüğe girmesini takibecek ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi seçimiyle ilgili olarak yapılacak önsecimlerde uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirler, işbu maddelerde yer alan temel kurallara ve bu temel kuralların ruhunu uygun olarak Yüksek Seçim Kurulunda tesbit edilir. Yüksek Seçim Kurulu, bu amıyla, işbu maddelerde yer alan süreleri gerekli gördüğü tarzda kısaltmak yetkisine sahiptir.

Eski aidat borçları

GEÇİCİ MADDE 3. — Siyasi parti üyelerinin mensuboldukları partilere aidatup da bu kanunun 66 ncı maddesinin yürürlüğe girdiği tarihte ödenmemiş aidat borçları, söz konusu maddenin 2 ncı bendinin 4 ncü fıkrasının 2 ncı cümlesi hükümlünün uygulanmasında dikkate alınmaz.

İlk Devlet yardımı

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yayımı tarihinden sonra 74 ncü madde uyarınca yapılacak ilk ödemeler, bu kanuna göre Genel Bütçe Kanununa ek ödenek konulmasına dair kanunun yürürlüğe girmesinden başlayarak bir hafta içinde tamamlanır.

Yukarıdaki fıkrı uyarınca ve bir defaya muhafaz ve mahsus olmak üzere, bu kanunun yürürlüğinden önceki Genel Milletvekili Seçimine katılanın olan ve bu kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisinde grupu olan siyasi partilere de beş yüz bin lira ödenir.

Partilerin kanuna uyma süresi

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yayımlanıldığı tarihte mevcut siyasi partiler bu kanunun yayım anmasından başlayarak sekiz ay içi içinde tüzük ve programları ile yönetmeliklerini ve diğer parti mevzuatını merkez kara organlarının kararı ile ve grup içi yönetmeliklerini de Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupu Genel Kurulu kararı ile bu kanun hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Bu kanunun yayımlanıldığı tarihte mevcut siyasi partilerin tüzük, program, grup içi yönetmelığı, yönetmelik ve diğer mevzuatının hükümleri, yukarıdaki fıkrı uyarınca değiştirilinceye kadar yürürlükte kalır.

ONUNCU KISIM

*Son hükümler**Diger kanunların genel olarak uygulanacak hükümleri*

MADDE 135. — Medeni Kanun ile Cemiyetler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmamış hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır.

15 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1 ncı maddesinin üçüncü bendi, 16 ncı maddesi, 30 ncı maddesinin ikinci bendi ve 31 ncı maddesinin onuncu bendi hükümleri saklıdır.

Yürürlüğe giriş

MADDE 136. — Bu kanunun 1 ilâ 4 ncü, 29 ilâ 51 ncı, 74 ncü, 83 ilâ 115 ncı maddeleri, 122, 126, 128, 129, 131 ncı maddeleri, 1 ncı geçici maddesi, 2 ncı geçici maddesi, 4 ncü geçici maddesi, 5 ncı geçici maddesi, 136 ve 137 ncı maddeleri yayılacağı tarihte; ve diğer hükümleri de bu kanunun yayılacağı günden başlayarak sekiz ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 137. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

15 Temmuz 1965

Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosu

Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası	: 14.7.1965	1/560	1/551
Bu kanunun yayımının Başbakanlığa bildirildiği-ne dair Cumhurbaşkanlığından gelen tezkerenin tarih ve numarası	: 15.7.1965	4/236	

Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların Cilt, Birleşim ve Sayfa numaraları :

Millet Meclisi Tutanak Dergisi			C. Senatosu Tutanak Dergisi			Millet Meclisi Tutanak Dergisi		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
22	148	166.171:172	28	86	7	43	139	4
	152	248	29	100	4.5.28.63		140	73.78.124
23	9	150:151		101	99:138,129:140		141	127:128,147:162
24	27	248		102	158:191,194:195		143	261
25	34	129:130		103	224:260,269:289		T.B.M.M.	
	39	504:523		104	312:349,350:254	4	17	229:289
	40	544:552		105	364:390,393:408			
	41	558:569,575:588		106	412:423,425:456,			
26	44	121:130,132,			459:464			
		132:152	107		468:492,500:507,			
	45	196,196:207			508:531,535:537			
	46	238:249	108		542:565,566:584,			
	48	340:344			600:601,603:640			
	49	409:448	30	109	3,48:59			
	50	451:462						
	51	484:487						

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Cilt Birleşim Sayfa

C. Senatosu Tutanak Dergisi
Cilt Birleşim Sayfa

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Cilt Birleşim Sayfa

	53	558:564
	54	606:621
33	13	596
	17	664:665,665
	18	695:697
34	22	88
	30	353
	38	627
	39	659
	41	883
35	46	221
	47	283:304
	48	317:326
	53	369
	55	473:480,481
37	72	246:247,248
	73	295:326
	74	356:379
	75	392:415
	76	421:458
	77	463:491
	78	515:530
	83	699:717
38	89	173:174
	91	214:225
	92	242:259
	93	285
	94	343:354
	96	403:428
	98	509:525
	99	577:595
	100	625:647
39	102	91:127
	103	134:139
	104	158:214
	105	230:279
	106	286:343,344:373, 377,382,383:386
	107	410,416,466 493:496,501:504

Millet Meclisi 527 ve 527 ye 1, 2 ncı ek S. Sayılı basmayazilar Millet Meclisi 49 ve 140 ncı Birleşim Tutanak dergilerine, Cumhuriyet Senatosu 649 S. Sayılı basmayazı, Cumhuriyet Senatosu 100 ncü Birleşim Tutanak dergisine, T.B.M.M. 25 S. Sayılı basmayazı da T.B.M.M. 17 ncı Birleşim Tutanak dergisine bağlıdır.

Bu kanunu görüşen komisyonlar : Millet Meclisi İçişleri, Adalet, Anayasa ve Plan komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon ile Cumhuriyet Senatosu İçişleri, Anayasa ve Adalet ve Bütçe ve Plan komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon ile Karma Komisyon.